

Розділ IV
МАТЕРІАЛИ, ПОВІДОМЛЕННЯ, АРХІВ, ПОГЛЯД

УДК 94(477):329.73(=161.2)“1942/1944”

*Вінцовський Т. С. (Одеса), Нікульча І. Я. (Кахул, Молдова)**

**ДОКУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ РУМУНІЇ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ
САМОСТІЙНИЦЬКИЙ РУХ В ТРАНСНІСТРІЇ (1942-1944 рр.)**

Частина 2

Запропонована підбірка матеріалів румунських репресивних органів завершує цикл публікацій документів за темою, що зберігаються в Державному архіві Румунії. У другому та третьому номерах «Лукомор'я» нами було стисло охарактеризовано інформативну та стилістичну особливість інформаційних повідомлень румунських жандармських управлінь¹.

Док. № 6

Інформаційне повідомлення про діяльність
та викриття групи ОУН(б) на території Тульчинського повіту
Тульчинський жандармський легіон
Інформаційне повідомлення № 27

від 31 липня 1942 року

29 липня 1942 року на основі інформації особистого агента, вдалося ідентифікувати групу української націоналістичної партії Бандери, яка розпочала свою діяльність на території Трансністрії.

Це угруповання було створене з допомогою прибулих на терени Трансністрії 800 молодих українців, яких німці привезли до Трансністрії восени 1941 року.

Після того, коли в 1942 році організація Бандери була оголошена поза законом в Трансністрії, рух тимчасово призупинився.

У цей час українці, які прибули з Буковини, шукали можливості зайняти посади перекладачів в різноманітних румунських та німецьких закладах задля того, щоб підготувати підґрунтя для подальшої діяльності.

Розкрита організація належить до української націоналістичної партії Бандери та сформована, головним чином, з прибулих українців.

Доктрина

Незалежна Україна, і лише для українців. Необхідно вважати ворогами усіх тих, хто окупував, окупує та хоче окупувати українські землі або її частини. Необхідно боротися проти іноземного імперіалізму будь-якого тилу.

Мета Організації

Зібрати якомога більше українських націоналістів навколо С. Бандери задля того, щоб у певний момент скинути з себе ярмо німців та румун, а також більшовиків. Створити незалежну Україну.

Поширення організації

Галичина уся бандерівська. Території, які перебувають під німецькою окупацією, добре організовані. Прихильники мають зброю та зв'язок між Центром та селом на необхідному рівні. У Трансністрії організація лише розпочинає свою діяльність.

* *Вінцовський Тарас Степанович* – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доцент; *Нікульча Ігор Якович* – викладач Кахульського університету імені Б. Хаждеу.

Характер організації

ОУН має терористичний характер. Вони вважають за краще силою зброї позбутися загарбників та покарати смерть тих, хто відкрив таємниці організації.

Тема, яка використовується пропагандою

Німці та румуни загарбали та експлуатують до нестями Україну і український народ. Німці все грабують та вивозять до Німеччини, не залишаючи українцям нічого. Українці повинні об'єднатися навколо С. Бандери, вигнати загарбників і створити незалежну Україну.

Час, коли повинні розпочатися основні акції

Тоді, коли внаслідок війни противники будуть знесилені, настане момент і організація С. Бандери почне виганяти загарбників.

Методи діяльності

Організація діє згідно інструкцій та наказів, які отримує з Вінниці та Києва. Центр організації знаходиться в Києві.

Загалом зустрічі не проводяться. Обмін інструкціями, інформацією та рапортами відбувається при зустрічі на вулиці двох членів організації.

Зустрічі плануються на певний час, на певне місце. Визначають один одного за допомогою пароля. Діють під псевдонімами.

1. Матеріал отримують через кур'єра з-за Буга².

Інструкції та рапорти пишуть на дуже тонкому папері, а деколи навіть на цигарковому, який можна стиснути в кулаці, і який можна легко знищити або з'їсти.

Пропагандистський матеріал

Маніфести, прокламації та газети, отримані з-за Бугу, в яких закликається об'єднатися всім українцям задля створення незалежної України без впливу німців. У них закликається до вигнання теперішніх загарбників.

Становище організації

На території, окупованій німцями, становище організації міцне, вона добре організована, є зброя. У Трансністрії вони знаходяться на стадії становлення.

Ідентифіковані та заарештовані члени ОУН: 16.

Ідентифіковані, але не заарештовані: 2.

1. На території Трансністрії розшукується кур'єр, який перейшов Буг, Ю. Є. Будяк, колишній вчитель, рухається з Вінниці, працює під іменем Крук. Має при собі документ на ім'я Олександра Саса.

2. Розшукується Заболотний Роман Олексійович, який прибув також з-за Бугу. За інформацією, яка є у нашому розпорядженні, він знаходиться в районі Жмеринки для організації там окремої групи ОУН.

Розслідування продовжується і після його завершення матеріали будуть надані Трибуналу.

З цим було ознайомлено 1 армійську Дивізію, а також німецького офіцера, який перебуває при 1 Дивізії і бере участь в розслідуванні з метою в подальшому ознайомити з матеріалами німецьку владу з-за Бугу.

Додається примірник пропагандистського матеріалу.

Командир Тульчинського жанд. Легіону

Майор В. Михайлович

Повідомлено: Ген. інсп. жан.

Інс. жан. Транс.

II жанд. Легіон

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп. 1. – Спр. 129 / 1942. – Арк. 153. Перекладено з румунської мови.

Інформація про діяльність та викриття групи
ОУН(б) на території Тульчинського повіту,
списки членів групи, свідчення членів групи,
здобуті під час слідства
4 серпня 1942 року
Тульчинський жандарм. легіон

Генеральному інспекторату жандармерії

Маємо честь повідомити, що 19 липня 1942 року, внаслідок отриманої інформації, жандармський легіон зміг ідентифікувати членів-пропагандистів ОУН групи «Степан Бандера», які діяли на території даного легіону.

В процесі розслідування троє з них повідомили повні дані, назвавши членів організації та розкрили характер, мету та розгалуження організації.

Організація складається з молодих українців, які прибули з Буковини та Галичини разом з німецьким військом у 1941 році, та місцевих вчителів.

Українці, які прибули з Буковини та Галичини, старалися піти на службу в різні органи влади у якості службовців, особливо як перекладачі, а також у поліцію.

1. Ярослав Гловацький, перекладач в префектурі Тульчинського повіту³, дав повні свідчення. Він визнає, що з 1941 року був членом даної організації. Визнає, що коли був службовцем префектури Тульчинського повіту користувався печатками для подання членам організації дозволу на право вільного переміщення на території Трансністрії.

Визнає, що отримав пропагандистський матеріал з-за Бугу через Олександра Саса. Визнає, що викрадав таємні документи з префектури і відносив їх в будинок Юлії Сержан, де розшифровував їх.

Називає членів терористичної організації бандерівців:

- Петро Восновський, тепер мешкає у Вінниці або в Києві
- Нестор Мріл
- Іван Дашкевич
- Марія Петричук, тепер вчителька у Києві
- Євгенія Дашкевич
- Ганна Бандура
- Галина Туржанська
- Валентина Мельник
- Олександр Сас
- Юрій Єфремович Будяк, головний член організації
- Роман Заболотний, головний член організації
- Олександр Русаловський
- Юлія Сержан
- Марія Андрієвська
- Микола Устинов
- Володимир Погрібняк

Назває конспіративний будинок, яким було помешкання Юлії Сержан з Тульчина.

2. Олександр Сас дав повні свідчення. Визнає, що був членом терористичної організації Бандери. Визнає, що брав активну участь в діяльності цієї організації.

Визнає, що отримав пропагандистський матеріал від Івана Ковбасюка та розповсюдив його в повіті.

Називає членів організації:

- Будяк Юрій Єфремович
- Заболотний Роман

- Гловацький Ярослав
- Буренкова Надія
- Туржанська Галина
- Завіруха Федір
- Пресеснюк Ганна
- Чорний Микола
- Ковбасюк Іван

Назвав конспіративний будинок, помешкання Марії Пресеснюк з Сабужа, Тульчинський повіт.

3. Ковбасюк Іван дав повні свідчення. Визнає, що є членом терористичної організації бандерівців.

Визнає, що неодноразово привозив пропагандистський матеріал з Вінниці, де знаходиться підпільна типографія.

Отримував пропагандистський матеріал від Щербини Івана й «Левка» з Вінниці.

Називає членів організації:

- Буляк Юрій Єфремович
- Заболотний Роман
- Сас Олександр
- Пресеснюк Олена

Називає конспіративний будинок, помешкання Пресеснюк Олени та Федора Завірухи.

Інші підозрювані або не визнають нічого, або визнають частково.

Були заарештовані наступні особи, проти яких є звинувачення:

- Гловацький Ярослав	- Сас Олександр
- Ковбасюк Іван	- Туржанська Галина
- Буренкова Надія	- Русаловський Олександр
- Сержан Юлія	- Андрієвська Марія
- Устинов Микола	- Мельник Валентина
- Мельник Лідія	- Завіруха Федір
- Пресеснюк Олена	- Чорний Микола

Для арешта Восновського Петра, Петричук Марії, Щербини Івана та «Левка», які перебувають на території, окупованій німцями, налагоджені контакти з німецьким командуванням.

Буляк Юрій Єфремович та Заболотний Роман до цього часу не заарештовані, але розшукуються як головні члени організації і як організатори групи в Трансністрії.

Дашкевич Іван, Бандура Ганна та Григор'єв були заарештовані, але проти них немає вагомих звинувачень.

Пропагандистський матеріал знайшли лише у Сас Олександра. Решта осіб, відчувши небезпеку арешту, спалили компрометуючі матеріали.

Як із свідчень, так і з пропагандистської літератури можна зробити відповідні висновки.

- Організація за своїм характером є націоналістичною, терористичною і належить групі С. Бандери.

- Її діяльність спрямована проти німців та румун.

- Методи роботи – силові.

- Організація активно діє на німецькій окупаційній території, де її прихильники мають зброю.

- Діяльність організації в Трансністрії знаходиться на початковій стадії.

- Центр організації розташовується у Києві.

- Зв'язок підтримується кур'єрами, які використовують німецькі транспортні засоби.
Справа з розслідуванням, разом з заарештованими, згідно телефонного наказу № 77233 відділу судової поліції Могилева, буде передана відділу судової поліції Могилева.
Командувач Тульчинським жанд. легионом
Майор Віктор Михайлович

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп. 1. – Спр. 129 / 1942. – Арк. 152.

Док. № 8

Інформаційне повідомлення про настрої
українського населення Голтського повіту
Інформаційне повідомлення
№ 677 від 4 серпня 1942 року

Дехто з малочисельної української інтелігенції, яка залишилась на території даного повіту, не соромиться стверджувати, що румунське панування в Трансністрії не довговічне, і Україні допоможе стати незалежною та самостійною державою Німеччина. Конкретний випадок: директор школи Криве Озеро, вчитель Задорожний Іван сказав про це нашому агенту.

Разом з вищезазначеним, помітно також частіше використання національних костюмів не лише на свята, але і в будні дні усіма категоріями громадян. Наче з під землі з'являються костюми, сорочки з вишиваними українськими національними сюжетами та символікою України.

Нами прийняті заходи для нагляду щодо викриття пропагандистів та підбурювачів.
Командир жандармського легиону Голта
Капітан Іоан Г. Фетекеу

Повідомлено: Ген. інсп. жанд.
Інсп. жанд. Транс.
5 жанд. батальону Голта
3-ї арм. Дивізії.
Префект. Голт. повіту

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп. 1. – Спр. 129 / 1942. – Арк. 131.

Док. № 9

Інформаційне повідомлення про розкриття
групи ОУН(б) на території Тульчинського повіту
Тульчинський жандармський легион
Інформаційне повідомлення
№247 від 9 вересня 1942 року

Володіємо інформацією, що найбільш активні пропагандисти українського ірредентизму в даному регіоні знаходяться в населених пунктах Немирів та Монастирець, на схід від Бугу, звідки активно діють під керівництвом Подереки Павла Антоновича, колишнього викладача ліцею в радянський час, який потім став пенсіонером і відомий як старий борець за Україну.

Підтверджується також, що на схід від Бугу існують такі ж центри, агенти яких направляються діяти в Трансністрії, при цьому вони розповсюджують різні документи та матеріали пропагандистського характеру.

Ми вжили суворі заходи щодо розслідування даних фактів, особливо, в прикордонній зоні.

Командир Тульчинського жандармського легіону
Капітан (підпис)

Розповсюджено: Генеральний
інспекторат жандармерії
Інспект. жанд. Трансністрії
II жанд. батальйон
1-а арм. Дивізія

Український іредентизм

На території Тульчинського повіту було ідентифіковано українську організацію бандерівців, яка знаходилась в стадії організації на території Трансністрії.

Це угруповання було створене з допомогою прибулих на терени Трансністрії 800 молодих українців, яких німці привезли з Буковини восени 1941 року.

Пропаганда базується на тому, що кожний українець повинен боротися проти іноземного імперіалізму будь якого типу.

Також українські націоналісти повинні збиратися під стяги Степана Бандери і бути готовими в будь який момент скинути ярмо німців та румун.

Ця організація терористичного характеру пропонує силою зброї вигнати окупантів.

Пропаганда також базується на тому, що німці та румуни експлуатують українське населення, грабують та вивозять до Німеччини.

Необхідно відмітити, що за Бугом, на території, окупованій німцями, організація дуже міцна й її прихильники володіють зброєю, а зв'язок між центром та селами дуже хороший.

Розкрита організація отримувала пропагандистський матеріал з-за Бугу через кур'єра.

На даний момент заарештовано 10 членів організації з 18, які були ідентифіковані.

Інформація достовірна.

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп. 1. – Спр. 129 / 1942. – Арк. 150-151.

Док. № 10

Інформаційне повідомлення про настрої
українського населення Очаківського повіту
Інспекторат жандармерії Трансністрії

Інформаційне повідомлення
№ 502/S від 10 вересня 1942 року

Володісмо інформацією, що більшість українського населення Очаківського повіту при зустрічах між собою вітаючи один одного кажуть: «Добрий день, – ім'я, – хай живе український народ».

Також за Бугом в м. Миколаєві українське населення, як доросле так і діти, вітають один одного національним привітанням: «Хай живе Україна», при цьому піднімаючи праву руку догори.

Через це привітання українське населення прагне підтримувати український національний дух.

Інформація надана для того, щоб перевірити чи не спостерігаються в Трансністрії такі випадки.

Інспекторат жандармерії Трансністрії, полковник

Повідомлено: Ген. інс. жан.
Губернат. Трансн.

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп.
1. – Спр. 129 / 1942. – Арк. 161.

Док. № 11

Інформаційне повідомлення про розкриття
діяльності члена українського руху Жунія Євгена
Інспекторат жанд. Трансніст.

Інформаційне повідомлення
№ 1806/S від 10 вересня 1942 року

Володіючи інформацією, що Жуній Євген, шкільний інспектор Жмеринського району, здійснює українську пропаганду і має в наявності пропагандистські брошури, було дано дозвіл на обшук його будинку, господар якого зник.

У помешканні знайдено наступне:

маніфест зі зверненням до народу про створення незалежної України

- 4 брошури тимчасового керівника жіночої ліги України

- лист з емблемою України

- націоналістична поема

- десять заповідей бандерівської організації

- брошура «Марш Української армії»

- «Історія України»

- брошура «Тарас Шевченко»

- брошура «Свято української книги»

- брошури «Історія української культури»

Також знайдено 60 набоїв. Продовжуючи обшук у приміщенні Жмеринської префектури в службовому кабінеті Євгена Жунія знайшли:

- перелік творів української літератури

- том «Кобзаря» Тараса Шевченка

- «Історія української культури»

- «Історія України»

Всі ці матеріали було конфісковано. Євген Жуній поданий в розшук, але до сьогоднішнього часу не знайдений. Розшук продовжується.

Інформація достовірна

Інспект. жандарм. Трансн.

(підпис)

Повідомлено: Ген. інсп. жанд.
Губерн. Трансн.

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп.
1. – Спр. 129 / 1942. – Арк. 163.

Док. № 12

Повідомлення про діяльність та
спрямованість українського руху

Український рух

Внаслідок вигнання німецько-румунським військом більшовицької армії українське населення Трансністрії з розвинутою національною самосвідомістю почало проявляти

прагнення до національного самоствердження з метою створення Української незалежної держави.

Це типовий випадок для українського народу, який протягом віків перебував у ярмі Польщі та Москви, і майже ніколи не міг утвердити свою національну волю, а також проявити характерні свого народу у великому процесі співіснування народів.

Визволення німецько-румунським військом України започаткувало прагнення і цього народу до абсолютного регіоналізму, до створення самостійної держави, яка б дала надію на нове життя в майбутньому.

Ідеї українського націоналізму, які до початку війни були придушені білгородським терором, з початком війни почали швидко відроджуватись з тенденціями швидкого зростання.

Пропаганда, яка здійснюється українською інтелігенцією, котра залишилась на даній території, незважаючи на те, що більшість сільського населення незнайоме з ідеологією різних течій (Мельника та Бандери), потрапляє на сприятливе підґрунтя.

Ця пропаганда розповсюджується в широких колах населення у зв'язку з тим, що чисельність населення української національності становить в повітах, особливо на північному заході провінції до 80%.

Тенденції до ствердження українського націоналізму на даній території посприяла навіть німецька окупаційна влада, – яку зустріли з радістю, з плакатами, на яких поряд зі свастикою та націонал-демократичними кольорами⁴ були зображені герб майбутньої української держави та українські національні кольори.

Вивіски радянських громадських закладів було відразу замінено на українські, вони пофарбовані в українські національні кольори, і часто містили поряд з українським гербом (тризубом) німецьку свастику.

У службовців почала з'являтися українська націоналістична уніформа, шапки, значки, прапори в націоналістичних кольорах, усюди портрети борців за національну ідею, а саме, Т. Шевченка та С. Петлюри.

Маніфести типу «Україна – для українців» та різноманітні пропагандистські листівки розповсюджувалися по селах.

Населення на будь які свята та заходи: танці, ігри, весілля, хрестини, а також у церквах виходило в українських національних костюмах.

Танці, пісні, вірші, казки про богатирів були фактами прояву національних почуттів.

Такою була атмосфера в Трансністрії, в регіонах, де мешкало більшість українців, і вона пов'язується з бажанням досягнути їхнього ідеалу – «Вільної та незалежної України», – вважаючи перебування німецько-румунської армії на даній території як тимчасове явище. Після того, як уся Трансністрія перейшла до адміністрування румун, українці були розчаровані, вважаючи цю окупацію перешкодою реалізації надій на формування незалежної України під опікою «Великого рейху».

Утвердження румунської окупаційної адміністрації в Трансністрії, зростання румунізації, заходи, прийняті з охорони та нагляду за діяльністю українців, розхитали український національний рух, рух, який на теперішній час послаблений та перебуває на конспіративному становищі.

Зонами, у яких цей рух має яскраво виражений характер, є повіти, що розташовані неподалік від центрів української націоналістичної пропаганди (Київ, Вінниця, Львів⁵, Миколаїв), й ті повіти, які розташовані вздовж кордонів та з переважаючим українським населенням, а саме: Тульчинський, Могилівський, Голтянський, Балтський, Ямпільський, Рибницький.

Ця ситуація пояснюється і незаконною та відносно легкою можливістю переходу кордону агентами з-за Бугу.

У південних повітах даної провінції рух має менш виражений характер в зв'язку з меншою чисельністю українського населення. Південь Трансністрії і в минулому не був чисто українським, а скоріше більше російським⁶.

У цілому вся пропаганда в Трансністрії ведеться, головним чином, з-за Бугу через емісарів націоналістичних груп Бандери та Мельника.

Що стосується сприйняття українським населенням даної пропаганди, не зрозуміло, які з цих двох ідеологій⁷ має більше прихильників.

До цього часу більшість населення не знає різниці в ідеології Мельника та Бандери, і тому сприймає кожну з них, адже обидві підтримують ідею «Української держави», іншими словами, лише найбільш важливий пункт.

Через відмінності ідей Мельника та Бандери повинні бути і різні методи діяльності по створенню Української держави, але до цього часу неможливо уточнити, які будуть подальші дії українського населення.

Гадасмо, що не лише повільна еволюція подій забезпечить їм завоювання націоналістичного ідеалу, а навпаки, вони намагатимуться використати і більш серйозні засоби для досягнення своєї мети, аж до революції (питання майбутнього).

Українські іредентисти застосовують наступні методи пропаганди:

- живе спілкування з людьми;
- за допомогою преси, яка представлена 38 газетами, що друкуються за Бугом та привозяться до Трансністрії нелегально або поштою і розповсюджуються з рук у руки;
- за допомогою літератури українського іредентистського характеру і біографій Симона Петлюри та Тараса Шевченка: боротьба проти Москви, нація як категорія (вид, рід, різновиди) та інші, що розповсюджуються в селах;
- журнали та листівки (брошури): 10 заповідей справжнього українця⁸;
- різні декларації Мельника та Бандери, які розповсюджуються через довірених людей іредентисти;
- через пропаганду, яка здійснюється різними емісарами, направленими до нас під виглядом художників, іконописців, типографів, театральних груп, журналістів, студентів і, особливо, молоді, а також викладацьких кадрів, українських вчителів, які в більшості своїй є агентами цього руху;
- за допомогою домашніх зустрічей на хрестинах, весіллях, днях народження, вечорницях; навіть на очах у нашої місцевої влади вихваляють минуле України національними піснями, віршами, танцями, історичними розповідями старих людей, які призначені для розвитку національної свідомості навіть у селян;

Більшість службовців української національності, прийнятих на роботу в адміністрацію, на залізницю, пошту, перекладачами, телефоністами, і т. ін., зайняті цією пропагандою.

За допомогою священників:

- у зв'язку з відсутністю священників, дуже багато священнослужителів українського походження було прийнято нами на службу;

Священники «живої церкви» і, особливо, прихильники колишньої «Української православної християнської церкви Липинського»⁹, у цілому найбільш полум'яні українські пропагандисти.

Також пропаганда здійснюється:

- завдяки українським та козацьким танцям часів Мазепи, Хмельницького, Шевченка;
- завдяки національній музиці;

- завдяки театру, оперети та театральних постанов сільського характеру;
- завдяки представникам театральних труп, ансамблів та вар'єте з Трансністрії, або прибулих з-за Бугу;
- завдяки радіостанціям з Вінниці та Києва, де пропаганда ведеться через музику, літературні постанови та політичні дискусії;
- завдяки домашнім зустрічам: хрестини, весілля, сватання і т. ін., де обговорюються політичні питання, танцюють, співають і з будь якого приводу одягаються у національний одяг;

Можна стверджувати, що українська націоналістична діяльність на території Трансністрії створює небезпеку для спокою та безпеки даної території, яка перебуває під румунською окупацією та адміністрацією.

Якщо до недавнього часу рух не мав багато прихильників, то тепер пропаганда досягла окраїн Дубосарського повіту і здійснюється з півночі.

Молодь, юнаки та дівчата, колишні комсомольці (тепер організація молодих петлюрівців), підключаються до цього руху. Керівники руху, які виявлені нами, знаходяться за Бугом, де німці не взяли їх під достатній нагляд, а іредентисти, що прийшли до нас на службу, роблять все можливе, щоб не розкривати керівників руху.

Маючи на увазі, що їх національна свідомість тепер вища, ніж 6 місяців назад, що свідчить про те, що іредентисти працювали всю зиму, – можна зробити наступні висновки:

- рух українського іредентизму прогресував як на території, так і в масах, і якщо ця пропаганда буде проводитись такими ж темпами, як до цього часу, результати будуть ще вагомішими.

Рух українського іредентизму в Трансністрії має підривний характер та спрямований проти порядків та безпеки держави, і переслідує мету створення Великої України, до якої повинна входити і Трансністрія, себто вони не визнають наше право на румунську територію до Бугу.

Підривна діяльність цієї організації створює для нас проблему державної ваги, яку треба вирішити негайно та повністю, і саме тепер, коли вони не мають у Трансністрії міцної бази та єдиного керівництва.

Для ідентифікації, нагляду, переслідування та заборони цього руху, жандармерія через свої підрозділи прийняла наступні заходи:

- ідентифікація, переслідування та арешт усіх керівників руху, конфіскація пропагандистського матеріалу, нагляд за українською інтелігенцією, яка працює у громадських закладах та приватному секторі, куркулями, колишніми російськими та українськими офіцерами – українцями за походженням;
- нагляд за населенням на різних зібраннях, у церквах, на святах, весіллях, хрестинах – нагляд у цілому за українським іредентистським рухом;
- нагляд за українською молоддю;
- безперервний нагляд за північно-східним кордоном;
- заборона видання українських газет або ввіз їх з генерал-губернаторства на територію Трансністрії;
- заборона підняття прапорів, а також носити українську уніформу¹⁰;
- заборона українських фільмів та театрів з іредентистським характером;
- нагляд за бібліотекою та вилучення з них книжок іредентистського характеру;
- повна заборона в'їзду усіх українців на територію Трансністрії і повсюдне сприйняття еміграції усіх українців, які виявили бажання репатріюватися до генерал-губернаторства за Буг.

На майбутнє, якщо не буде інших політичних міркувань, необхідно:

- виселити українців, які перебувають у Трансністрії, і які стабілізувалися на цій території після початку війни 1941 року;
- звільнення з роботи священників, вчителів та всіх службовців, які здійснюють українську пропаганду;
- офіційне впровадження румунської мови у закладах, школах і т. п.;
- заміна змісту усіх підручників, дидактичних посібників на румунські та видання підручників румунською, українською та російською мовою;
- інтенсифікація румунської пропаганди в селах;

Державний архів Румунії. – Ф. Генеральний інспекторат жандармерії Румунії. – Оп. 1. – Спр. 60 / 1942. – Арк. 1-10.

ПРИМІТКИ:

1. *Вінцовський Т. С.* Документи Державного архіву Одеської області про українське самостійницьке підпілля у Трансністрії // *Лукомор'я: археологія, етнологія, історія Північно-Західного Причорномор'я.* – 2008. – Вип. 2. – С. 191-197; *Вінцовський Т. С., Нікульча І. Я.* Документи Державного архіву Румунії про український самостійницький рух в Трансністрії (1942-1944 рр.). Частина 2 // *Лукомор'я: археологія, етнологія, історія Північно-Західного Причорномор'я.* – 2009. – Вип. 3. – С. 302-309.

2. З райхскомісаріату Україна.

3. Префектура – повітова адміністрація

4. Тут помилка, мається на увазі кольори Націонал-соціалістичної німецької робітничої партії.

5. Очевидно Львів до цього переліку потрапив не за географічною близькістю до Трансністрії, а за місцем зосередження важливих осередків ОУН.

6. Йдеться не про етнічний склад населення, а використання російської мови в побуті.

7. Тут слід читати як течій.

8. Правильно – Декалог (10 правил українського націоналіста (затверджені Проводом ОУН 1929 року)).

9. Українська автокефальна православна церква.

10. Національний одяг.